

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Agostini N., Panuccio M., Lucia G., Liuzzi C., Amato P., Provenza A., Gustin M. & Mellone U. 2009. Evidence for age-dependent migration strategies in the Short-toed Eagle. *British Birds* 102: 506-508.

Suggereren dat de passage van Slangenarenden in het najaar vanaf West-Sicilië en omliggende eilanden richting Afrika voornamelijk uit juvenielen bestaat; adulte vogels maken een omweg via Gibraltar. (nicolantionioa@tiscalinet.it).

Baerdemaeker A. de. 2009. Slechtvalk verovert Rotterdam. *Straatgras* 21: 50-51. Op de Maasvlakte broedt de Slechtvalk al vanaf 2000. In 2009 deed de soort een broedpoging in Rotterdam zelf, namelijk op de Hefbrug. Er werd daar een onbeheerd ei aangetroffen, los liggend op een stalen plaat. (a.debaerdemaeker-bsr@nmr.nl).

Buchanan J.B. 2009. Change in the winter occurrence of Merlins as a western Washington estuary following recovery of Peregrine Falcon populations. *J. Raptor Res.* 43: 149-151.

Het herstel van Slechtvalken resulteerde in een aanmerkelijke daling van het aantal winterwaarnemingen van Smellekens (7x minder in 1999-2005 vergeleken met 1980-88; in de jaren tachtig ontbrak de Slechtvalk geheel). Hoewel ook het aantal Witkoparenden toenam, en kleptoparasitisme bekend is tussen arenden en Smellekens, wordt de afname van het aantal overwinterende Smellekens toegeschreven aan de toename van de Slechtvalk. Smellekens jaagden, net als de Slechtvalken, veel op Bonte Strandlopers, weg van dekking. Dat is een riskante onderneming met Slechtvalken als burens. (Joseph. Buchanan@dfw.wa.org).

Burnham K.K., Burnham W.A. & Newton I. 2009. Gyrfalcon *Falco rusticolus* post-glacial colonization and extreme long-term use of nest-sites in Greenland. *Ibis* 151: 514-522.

De Giervalken op Groenland broeden in een koude en droge wereld, en gebruiken jaar op jaar dezelfde nestplaatsen op kliffen, goed beschermd tegen de elementen. Poep en prooi-resten accumuleren door het eeuwenlange nestgebruik. De afvalbergen bij 13 nestplaatsen werden gedateerd met de ¹⁴C-methode, en bleken materiaal te bevatten tot 2740-2360 jaar terug in de tijd (vanaf nu). In het verleden hadden Giervalken op Groenland een dieet dat meer uit zeevogels bestond dan tegenwoordig (meer landvogels). Dat heeft te maken met de terugtrekking van de Groenlandse ijslaag, waardoor kliffen in het binnenland vrijkwamen als broedplaats (175 km vrijgekomen sinds laatste ijstijd rond 15.000 jaar geleden). (kburnham@higharctic.org).

Busche G. 2009. Zum Vorkommen von Sperber (*Accipiter nisus*) und Merlin (*Falco columbarius*) an der Deutschen Bucht (Helgoland und schleswig-holsteinische Nordseeküste) in den Winterhalbjahren 1979-2000. *Seevogel* 30(2): 42-49.

Volgens de auteur zijn zowel Sperwer als Smelleken in het westelijke deel van Sleeswijk-Holstein toegenomen als passant en als wintergast. Dit zou niet het gevolg zijn van toegenomen waarnemersactiviteiten, maar een reële toename beduiden.

Dat laatste zou te maken hebben met de verstruiking, verbossing en urbanisatie van het gebied, waardoor de biomassa aan prooi is toegenomen. Of dat echt zo is, blijft ongewis. De toename was vooral zichtbaar in de jaren negentig, en liep voor beide soorten synchroon. In diezelfde periode is de stand van beide soorten in Denemarken en Fennoscandiavië niet gestegen, eerder zelfs iets afgenomen. Dus toch een waarnemerseffect? (gibusche@t-online.de).

Christen W. & Reist E. 2009. Unterschiedliche Stärke des Frühjahrs- und Herbstzuges von Rohrweihe *Circus aeruginosus* und Fischadler *Pandion haliaetus* an zwei Beobachtungsplätzen im Schweizer Mittelland. Ornithol. Beob. 106: 181-192.

Aan de voet van de Jura en de Alpen werd op twee telposten de trek van Bruine Kiekendief en Visarend bekeken; de posten liggen slechts 20 km uit elkaar. Tussen 1984 en 2007 kwamen op de ene post de meeste vogels in het voorjaar langs, op de andere in het najaar. Dit verschil wordt verklaard aan de hand van lokale topografie en overheersende trek- en windrichtingen. (walter.christen.so@bluewin.ch).

Derume M., Guyon J. & Bataille B. 2009. L'estivage des Busards des roseaux (*Circus aeruginosus*), Saint-Martin (*Circus cyaneus*) et cendrés (*Circus pygargus*) dans les plaines agricoles de Wallonie: premières estimations. Aves 46: 49-56.

In het westen van Hainaut, in Wallonië, worden vanaf 2006 de niet-broedende kiekendieven geteld. Het betreft 4.9% van het beschikbare akkerland, in totaal ruim 82.000 ha. De maxima geteld beliepen 32 Bruine, 8 Blauwe en 5 Grauwe Kiekendieven (plus 3 Grauwe/Blauwe). Bij de Bruine overwegen de vrouwtjes (17 van de 23 die op geslacht werd gebracht in 2008; er wordt aangetekend dat sommige mannen een vrouwkleed kunnen hebben, gebaseerd op de bevindingen van Bavoux *et al.* in de Charente-Maritime). De schatting voor geheel Wallonië komt uit op 70-80 kiekendieven. Jaarlijkse variaties in aantallen worden toegeschreven aan variaties in de dichtheid van woelmuizen. (mathieu.derume@belgacom.net).

Dobson A., Clarke R. & Clarke M. 2009. Factors affecting the vulnerability of farmland birds to predation by Hen Harriers *Circus cyaneus* in winter. Bird Study 56: 132-136.

Uitgaande van dichtheid, gewicht en aantallen van prooi-soorten bleken Watersnip en Veldleeuwerik vaker in braakballen van overwinterende Blauwe Kiekendieven voor te komen dan verwacht; soorten als Geelgors, Rietgors, Vink en Graspieper waren juist minder vertegenwoordigd. Tot een bepaald prooigewicht neemt de predatiekans toe, daarna neemt het af. (a_d_m_dobson@hotmail.com).

Fargallo J.A., Martínez-Padilla J., Viñuela J., Blanco G., Torre I., Vergara P. & De Neve L. 2009. Kestrel-prey dynamic in a Mediterranean region: the effect of generalist predation and climatic factors. PLoS ONE e4311. doi:10.1371/journal.pone.0004311.

In het Mediterrane gebied is de Torenavalk een generalist, die een breed voedselspectrum bestrijkt. Hoewel Veldmuizen in aantal en biomassa onbetekenend zijn (resp. 1.8 en 7% van het menu), neemt de consumptie ervan drastisch toe in piekjaren (geholpen door regenval: in regenrijke jaren waren Veldmuizen talrijker dan in droge jaren, wat mogelijk ook de verklaring is waarom er geen cyclus te ontwaren was in de veldmuisaantallen). Twee andere prooi-soorten, namelijk Huisspitsmuis (0.1% van

het menu) en een hagedis *Lacerta lepida* (19% in biomassa), waren van mindere (of geen) betekenis bij de verklaring van fluctuaties in aantallen Torenvalken. In dit droge gebied is regenval een sturende factor in de populatiedynamiek van predator en prooi. (fargallo@mncn.csic.es).

Frijters J. 2009. De Boomvalk. 't Hupke 49 (137): 10-11.

In westelijk Noord-Brabant vallen de waarnemingen tussen april en oktober, met pieken in mei en augustus. De soort neemt in aantal af, maar onbekend is hoe sterk.

Germi F., Young G.S., Pangimangen W. & Schellekens M. 2009. Over-ocean raptor migration in a monsoon regime: spring and autumn 2007 on Sangihe, North Sulawesi, Indonesia. Forktail 25: 104-116.

Op een eilandje tussen Sulawesi en Mindanao werden in voor- en najaar 2007 tijdens resp. 393 en 754 uren resp. 88.773 en 230.214 roofvogels op trek geteld. Bijna alle passanten waren Chinese Sperwers (98%). Deze trekbaan, die via eilandjes over de oceaan hopt, is van grotere betekenis dan de westelijke route via Maleisië en Sumatra. De vogels lieten hun trek afhangen van de passaatwind. Omdat ze op de eilandjes gemeenschappelijk slapen, soms met duizenden tegelijk, op de weinige geschikte plekken, is behoud van zulke plekken cruciaal. (fgermi@yahoo.co.uk).

Grande J.M., Serrano D., Tavecchia G., Carrete M., Ceballos O., Diaz-Delgado R., Tella J.L. & Donazar J.A. 2009. Survival in a long-lived territorial migrant: effects of life-history traits and ecological conditions in wintering and breeding areas. Oikos 118: 580-590.

Gedurende 16 jaar monitoring van Aasgieren, waarbij 835 vogels individueel werden gemarkeerd, bleek overleving onafhankelijk te zijn van geslacht en conditie als nestjong. Daarentegen had de primaire productie van de vegetatie in het geboortegebied (gemeten met de Normalized Difference Vegetation Index, NDVI) een forse invloed: jongen geboren in 'groene' jaren hadden een betere overlevingskans. Alle leeftijdsklassen lieten een positief verband zien met de NDVI in hun Afrikaanse overwinteringsgebied (voornamelijk Sahel). De overleving nam toe met vorderende leeftijd: van 73% in de eerste 2 levensjaren naar 78% in de daaropvolgende 2 jaren. Vijf jaar oude vogels, de leeftijd waarop ze het volwassen kleed krijgen en op zoek gaan naar een broedplaats, hadden een overleving van 60%. Daarna steeg de overlevingskans naar 75% voor niet-broeders en 83% voor broeders. Vogels in kwalitatief goede broedgebieden hadden een betere overlevingskans dan in territoria van mindere kwaliteit. Dat brengt Aasgieren in een spagaat: vroeg met broeden beginnen betekent een snellere vlucht uit de risicovolle dispersiefase maar ook genoeg moeten nemen met lage-kwaliteit territoria. Een late start verlengt de risicovolle periode van dispersie, maar vergroot de kans op het mislopen van de kwalitatief betere territoria. (manu.grande@usask.ca).

Houston D.C. & Nager R. 2009. Archaeology among the bird droppings: what does it tell us about raptor nest-site selection. Ibis 151: 592-593.

Het verhaal van Burnham et al. (zie hierboven) maakt ook duidelijk dat roofvogels sterk hangen aan bepaalde nestplaatsen. Er moeten grote voordelen zitten aan bepaalde nestplaatsen, of die nu op een klif, in een boom of op de grond zitten. Dat heeft te maken met de nestplek zelf, maar ook met de onmiddellijke en wijdere omgeving. (D.Houston@bio.gla.ac.uk).

Kessel J. van & Wouters P. 2009. Onderzoek naar wespendienven in de Kempen in 2008. *Blauwe Klauwier* april 2009: 20-26.

In oostelijk Noord-Brabant (224 km²) werden in 2008 16 territoria van Wespendienven vastgesteld (geschat: 18). Rond de 40% van de territoria betreft niet-broedende paren.

King S.S. 2009. Peregrine Falcon robbing Hobby of prey. *British Birds* 102: 406. Slechtvalk pikt prooi af van Boomvalk, door van onderen op zijn rug te rollen en de klauwen uit te steken. Boomvalk laat prooi los, die netjes door de Slechtvalk wordt gevangen. (78 Shakespeare Drive, Testwood, Totton SO40 3 NS).

Knoff C. & Nøkleby P. 2009. Dårlig hekkesuksess for kongeørn i et reinbeitedistrikt i Hedmark. *Vår Fuglefauna* 32: 64-67.

De gemiddelde jaarlijkse jongenproductie van Steenarenden in het rendierdistrict van Elgå (Hedmark, Noorwegen) schommelde tussen 1992 en 2008 met een factor drie. Ook hier last van vervolging. (c-knoff@online.no).

Kraker K. de 2009. Bijzonder Slechtvalk. *Sterna* 54(1): 31-32.

Op 22 november 2008 vond Rinus van 't Hof bij Kapelle een eerstejaars vrouwtje Slechtvalk als verkeersslachtoffer. Het was, gezien het kleed, een Toendraslechtvalk *Falco peregrinus calidus*. In de krop zaten resten van een Torenvalk.

Krummenacher B., Weggler M., Schmidt D., Bollmann K., Köchli D. & Robin K. 2009. Wie gross sind die Chancen für eine Wiederansiedlung des Fischadlers *Pandion haliaetus* in der Schweiz? *Ornithol. Beob.* 106: 165-180.

In tegenstelling tot Nederland, waar nooit Visarenden hebben gebroed in de laatste 100 jaar, is de soort in Zwitserland in de vroege 20ste eeuw uitgeroeid. Met een eenvoudig model is gekeken in hoeverre Zwitserland nog geschikt habitat heeft voor Visarenden (om te broeden). Dat blijkt op grote schaal het geval te zijn, ware het niet dat veel potentiële broedplaatsen (randen van meren en rivieren) ondertussen zijn volgeslibd met recreatieve voorzieningen (zoals op veel andere plaatsen in Europa). De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen op 300-360 km afstand (NO-Beieren en Centraal Frankrijk), en met een uitbreidingsnelheid van slechts 10 km per jaar wordt gedacht aan hulp in de vorm van het oprichten van kunstnesten. Dat zou de overzomerende Visarenden kunnen verleiden tot vestiging. Er wordt afgezien van herintroductie (vergt een te grote inspanning). (barbara.krummenacher@gmail.com).

Lehikoinen A., Byholm P., Ranta E., Saurola P., Valkama J., Korpimäki E., Pietiäinen H. & Henttonen H. 2009. Reproduction of the common buzzard at its northern range margin under climatic change. *Oikos* 118: 829-836.

In de periode 1979-2004 schoof de gemiddelde start van de eileg van Finse Buizerds onder invloed van het opwarmende voorjaar 10 dagen naar voren. Tegelijkertijd schoof de isocline van het legbegin 200 km noordoostwaarts op. De broedresultaten veranderden echter niet, vermoedelijk omdat de vroege zomers niet opwarmden en – in combinatie met de opwarmende voorjaren – de Buizerds nu een groter risico lopen tegen lage temperaturen aan te lopen op het moment dat de eieren uitkomen. Voeg daarbij de voorspelling dat de zomers natter gaan worden, en de huidige klimaatontwikkeling kan eerder als negatief voor noordelijk broedende Buizerds worden beschouwd dan positief. (aleksi.lehikoinen@helsinki.fi).

Lucas M. de, Janss G.F.E., Whitfield D.P. & Ferrer M. 2008. Collision fatality of raptors in wind farms does not depend on raptor abundance. J. appl. Ecol. 45: 1695-1703.

Het aantal slachtoffers door aanvaringen met windmolens in Spanje is niet gecorreleerd met de talrijkheid van vogels. Alle grote slachtoffers waren roofvogels, vooral Vale Gieren. Het risico op een aanvaring hing af van de soort, hoogte van de turbine (hoe hoger, hoe meer slachtoffers) en hoogte boven zeeniveau (idem). Type noch plaatsing (in een rij of niet) hadden invloed. (manuela@ebd.csic.es).

Mannan R.W., Steidl R.J. & Boal C.W. 2008. Identifying habitat sinks: a case study of Cooper's hawks in an urban environment. Urban Ecosyst. 11: 141-148.

In een studie van Cooper's Haviken in Arizona werd grote sterfte onder nestjongen van stadsbroedende paren gevonden (jaarlijks rond 40%). De ziekte was kenmerkend voor urbane gebieden (trichomonosis), maar bleek het gebied niet tot een sink te bombarderen. (mannan@ag.arizona.edu).

McIntyre C.L., Douglas D.C. & Adams L.G. 2009. Movements of juvenile Gyrfalcons from western interior Alaska following departure from their natal areas. J. Raptor Res. 43: 99-109.

Na het verlaten van de geboorteplaats zwerven jonge Giervalken duizenden km alvorens zich als broedvogel te vestigen. Gesatellietzenderde Giervalken uit Alaska bleven na het uitvliegen gemiddeld nog 41 dagen rond de geboorteplaats. In de dagen daarna zwierven 15 individuen 105-4299 km weg, waarbij ze de langste afstanden aflegden kort na het definitieve vertrek bij de geboorteplaats. Gedurende de tijd dat ze werden gevolgd (gemiddeld tot 70 dagen na het vertrek) vestigden ze zich niet in tijdelijke wintergebieden. De zwerftochten deed ze tot drie internationale grenzen overschrijden, gericht op kusten, rivieren of moerassen. (Carol_McIntyre@nps.gov).

Minias P., Kazmarek K. & Kuncewicz M. 2009. Large roost of Lesser Kestrels in southeastern Albania. J. Raptor Res. 43: 166-167.

In de Drinovallei in ZO-Albanië verbleven op 18 juli 2008 naar schatting 4000-6000 Kleine Torenvalken op een roestplaats. Uitgaande van een gelijke geslachtsverhouding schatten ze het aandeel volwassen vogels op 30%. De volgende dag waren er nog maar enkele overgebleven. (pminias@op.pl).

Morrison J.L. & Wood P.B. 2009. Broadening our approaches to studying dispersal in raptors. J. Raptor Res. 43: 81-89.

Een poging te komen tot betere definities rond het begrip dispersie (alle bewegingen die niet met echte trek te maken hebben). Veel hangt af van de grootte van het studiegebied. Overigens is ook deze poging niet in alle opzichten even helder, maar dat is vermoedelijk inherent aan zoiets veranderlijks als dispersie. Zie ook Penteriani & del Mar Delgado 2009. (joan.morrison@trincoll.edu).

Nielsen J.T. 2009. Kønsspecifikt dødelighed hos unge Spurvehøge *Accipiter nisus* i Vendsyssel 1977-97. Dansk Ornitol. Forening Tidsskr. 103: 53-62.

Deze studie naar sterfte van als nestjong geringde Sperwers in Denemarken (3665 geringd, waarvan 187 mannen en 183 vrouwen teruggemeld), laat een dalende sterfte in de tijd zien voor vrouwen: 68% in het eerste levensjaar in 1977-86, tegen 56% in 1988-97. Voor mannen in dezelfde leeftijdsklasse bleef de overleving gelijk: 74% in

beide perioden. De jaarlijkse sterftcijfers voor volwassen vrouwen waren resp. 39 en 36%, voor mannen resp. 31 en 26%. De eerstejaarssterfte was niet gecorreleerd met wintertemperatuur, maar wel met de talrijkheid van drie van hun belangrijkste winterprooien (Kramsvogel, Koperwiek en Keep). Er werd een verband gevonden tussen beukenootjesoogst en aantal Kepen, en dat was op zijn beurt gekoppeld aan het aantal dood gevonden mannetjes (niet vrouwtjes). Wonderlijk genoeg was de eerstejaarssterfte niet gecorreleerd met de kwaliteit van het territorium waarin ze opgroeiden, noch met de kwaliteit van hun moeder of het aantal nestgenoten (afgezien van vrouwtjes die vaker werden doodgevonden als ze waren opgegroeid in een groot broedsel). (jtgossph@mysdl.dk).

Ortego J., Zapero L., Calabuig G., Cordero P.J. & Aparicio J.M. 2009. Physiological response to stress in fledgling Lesser Kestrels *Falco naumanni*: the role of physical condition, sex and individual genetic diversity. *Ibis* 151: 559-567. Mannetjes Kleine Torenvalken laten een sterkere fysieke reactie zien op stress dan vrouwtjes, ongeacht hun conditie. Genetische variatie speelt daarbij een grotere rol dan voorheen werd gedacht. (joaquin.ortego@mncn.csic.es).

Pandolfi M. & Tanerna A. 2009. Long-term change in population size and reproductive parameters of Montagu's Harriers (*Circus pygargus*) in Italy. *J. Raptor Res.* 43: 155-159.

Met Italië wordt een gebied van 1000 km² in Midden-Italië bedoeld, de periode van onderzoek bestrijkt 1987-2005 (241 broedpogingen van Grauwe Kiek). De soort nam na 1996 sterk af, evenzo het aantal jongen per broedsel. Tot 1995 nestelden de vogels geregeld in cultuurland, daarna in natuurlijke habitats. De auteurs suggereren dat de daling in aantal paren en het verminderde broedsucces te maken hebben met verminderd voedselaanbod. Ze leggen geen verband met de gelijktijdige switch van cultuurland naar natuurlijke habitats. Sterker nog, ze bepleiten bescherming van populaties broedende in natuurlijke habitats omdat die productiever zouden zijn dan die in cultuurland (hun eigen studie laat het tegendeel zien). (mpandolfi@info-net.it).

Penteriani V. & del Mar Delgado M. 2009. Thoughts on natal dispersal. *J. Raptor Res.* 43: 90-98.

Natale dispersie, ofwel de bewegingen tussen geboorteplaats en uiteindelijke broedplaats, is een ingewikkeld proces, en een van de slechtst onderzochte. Deze 'floaters' vervullen een grote rol in de dynamiek, persistentie en stabiliteit van populaties. Het is een proces dat zich op verschillende niveau's afspeelt, en elke wisseling van niveau gaat gepaard met een gedragsverandering. Zolang deze stappen niet in kaart zijn gebracht, zal elk begrip van de populatiedynamica van een soort beperkte waarde hebben. Feitelijk is het een pleidooi om meer met zenders en loggers te werken, in grotere gebieden dan gewoonlijk het geval is. (penteriani@ebd.csic.es).

Pfeiffer T. & Meyburg B.-U. 2009. Satellitentelemetrische Untersuchungen zum Zug- und Überwinterungsverhalten thüringischer Rotmilane *Milvus milvus*. *Vogelwarte* 47: 171-187.

Rode Wouwen uit Thüringen vertrokken half oktober richting overwinteringsgebied in Spanje (1 jong al begin augustus); de afgelegde afstanden liepen uiteen van 1450 tot 2320 km (enkele reis), waarvoor ze 12-28 dagen nodig hadden. Terugkeer in het

voorjaar speelde zich af tussen 5 en 12 maart; de voorjaarstrek gaat iets sneller dan de najaarstrek, namelijk in 8-22 dagen. Individuele vogels lieten in opeenvolgende jaren soms verschillende strategieën zien, zoals een vrouw die in twee opeenvolgende winters in ZW-Spanje overwinterde, in de derde winter niet verder kwam dan Noord-Spanje en in haar vierde winter in het broedgebeid overwinterde. Gezinsleden migreerden afzonderlijk, en overwinterden op verschillende plekken in Spanje. De zenders waren ook behulpzaam bij de individuele herkenning, op grond waarvan partnertrouw (of het ontbreken ervan, zoals een vrouw die in 5 jaar tijd 4 verschillende partners had) kon worden bijgehouden. (thpfeiffer@gmx.net).

Riegert J., Fainová D. & Bystřická D. 2009. Genetic variability, body characteristics and reproductive parameters of neighbouring rural and urban common kestrel (*Falco tinnunculus*) populations. Population Ecology DOI 10.1007/210144-00900168-y.

In Zuid-Bohemen werd de genetische variatie van stadse en plattelandse Torenvalken met elkaar vergeleken. Tussen beide populaties werd hierin geen verschil gevonden. Wel waren stadse vrouwen zwaarder naarmate ze dichter in de buurt van het stadscentrum broedden; bij mannen trad dat verschil niet op. De afstand van het nest tot het centrum van de stad had geen invloed op reproductie, gemeten als legselgrootte, aantal nestjongen, en aantal uitgevlogen jongen. Let wel: de bedoelde stad is 30 km² groot met 100.000 inwoners. (honza@riegert.cz).

Rodt J. 2009. Slechtvalk in 2008. Mens & Vogel 47.

Het aantal paren Slechtvalk in Vlaanderen steeg van 1 in 1995 naar 35 in 2008, het aantal grootgebrachte jongen van 0 in 1995 naar 78 in 2008.

Sage B. 2009. Unusual feeding behaviour by Eurasian Sparrowhawks. British Birds 102: 405.

Beschrijft een geval van gezamenlijke jacht door twee vrouwtjes Sperwer en een geval waarbij een vrouwtje met een tussenpoos van enkele uren de beide naakte nestjongen van een Turkse Tortel uit een goed verborgen nest haalde en opat. (41 Waveney Close, Wells-next-the-sea, Norfolk NR23 1HU).

Sergio F., Blas J., Baos R., Forero M.G., Donázar J.A. & Hiraldo F. 2009. Short- and long-term consequences of individual and territory quality in a long-lived bird. Oecologia 160: 507-514.

Bij Zwarte Wouwen in Spanje bleek de reproductie op lange termijn vooral samen te hangen met de kwaliteit van het territorium. Op korter termijn was ook de individuele kwaliteit belangrijk. (fsergio@ebd.csic.es).

Seynes A. de 2009. Les oiseaux nicheurs rares et menacés en France en 2008. Ornithos 16: 153-184.

Bij de Grijsze Wouw brachten 28 paren in 2008 in Frankrijk 90 jongen groot (geëxtrapoleerd), bij de Lammergieren waren dat 45 paren en 15 jongen, bij 86 Aasgieren 66 jongen, bij 563 Vale Gieren 334 jongen, bij 16 Monniksgieren 13 jongen, bij 1 Schreeuwend 1 jong, bij 29 Havikarenden 30 jongen, bij 57 Visarenden 106 jongen en bij 194 Kleine Torenvalken 316 jongen.

Sharma P. & Gopi Sundar K.S. 2009. Counts of Steppe Eagles *Aquila nipalensis* at a carcass dump in Jorbeer, Rajasthan, India. Forktail 25: 160-1163.

Steppenarenden waren van september tot en met mei aanwezig op een stortplaats van karkassen in NW-India (bijna uitsluitend jonge en onvolwassen arenden). Talrijkheid correleerde met perioden van doortrek in de Himalaya. Voor monitoring van arendaantallen zijn zulke plekken echter ongeschikt, omdat ze te klein en te erratisch in gebruik zijn. (pradeep@gmx.fr).

Thirgood S. & Redpath S. 2008. Hen harriers and red grouse: science, politics and human-wildlife conflict. J. appl. Ecol. 45: 1550-1554.

In Groot-Brittannië woedt al sinds jaar en dag een conflict tussen jagers (die zoveel mogelijk hoenders willen schieten) en vogelbeschermers (die willen dat de jagers met hun fikken van Blauwe Kiekendieven, en vele andere predatoren, afblijven; let wel: Blauwe Kiekendieven zijn wettelijk beschermd, en de grootscheepse uitroei-acties van jagers zijn dus illegaal). Bijkomend verschijnsel: er is veel onderzoek gedaan naar de ecologie van deze soorten, en de interactie tussen beide. Daarnaast is enorm geïnvesteerd in voorlichting, in pogingen de jagers te betrekken bij oplossingen, in wetgeving, in wat-niet-al. Ondanks dat is de oplossing geen stap dichterbij gekomen, vooral door de onverzoenlijke houding van jagers (tegen alle kennis in). Dit conflict mag als voorbeeld dienen voor wat er in Nederland speelt tussen vogelbeschermers en weidevogelbeschermers: ook hier terroriseert een groep met een eenzijdig belang (weidevogels), tegen alle kennis en wetgeving in, elke andere groep van dieren die verantwoordelijk wordt gehouden voor de afname van 'hun' weidevogels. Ook hier maakt de verzamelde kennis via wetenschappelijk onderzoek geen moer uit voor de houding van boeren en jagers ten aanzien van roofvogels en roofdieren. (s.thirgood@macaulay.ac.uk).

Tofft J. 2009. Lærkefalken *Falco subbuteo* som ynglefugl i Danmark, med særligt henblik på perioden 1998-2008. Dansk Orn. Forening Tidsskr. 103: 41-52.

De Boomvalk is in Denemarken een schaarse broedvogel, die alleen in het zuiden voorkomt. De aantallen lopen uiteen van 4-15 zekere broedgevallen per jaar in 1998-2008 (7-18, als ook de waarschijnlijke paren worden meegerekend). Ze komen van eind april tot midden mei aan op de broedplaatsen, en de laatste jongen hangen tot half oktober rond. Ze prefereren bosjes tot 30 ha in omvang, maar altijd zonder Haviken. In Zuid-Jutland wordt sinds kort ook gebroed in hoogspanningsmasten. 57 van 72 paren waren succesvol, en brachten samen 120 jongen groot (1.7/paar en 2.1 per succesvol paar). Het allervoegste paar legde zijn eerste ei tussen 27 en 30 mei (in 2008), maar de meeste starten tussen 5 en 15 juni. (ravnhøj@12move.dk).

Trémauville Y. 2009. L'Autour des palombes (*Accipiter gentilis*) nicheur en Seine-Maritime, première reproduction observée depuis 58 ans. Le Cormoran 15(66): 213-217.

Na een afwezigheid als broedvogel sinds 1948 werden in 2006 en 2007 succesvolle broedgevallen van de Havik vastgesteld in twee bosgebieden in Normandië. De Havik is in Frankrijk een weinig algemene broedvogel (meest recente schatting komt uit op 4600-6500 paren). (ytremauville@rouen.fr).

Trierweiler C., Exo K.-M., Komdeur J., Bairlein F., Smits L. & Koks B.J. 2009. Ein Langstreckenzieher auf der Jagd nach Heuschrecken: weltreisende Wiesenweihen. Falke 56: 249-255.

Een overzicht van het recente onderzoek naar Grauwe Kiekendieven in NW-Europa,

met een zwaar accent op de gesatellietzenderde vogels, overwintering in de Sahel, voedselkeus (in Europa en Afrika), trek- en dispersiebewegingen, en sterfte onderweg. Het laat mooi zien op hoeveel plaatsen het mis kan gaan in het leven van een Grauwe Kiekendief. Een vergelijkbaar verhaal verscheen in *Limosa* 81(2008): 107-115. Zie ook Zwarts *et al.* (2009) hieronder.

Vergara P. & Fargallo J.A. 2008. Copulation duration during courtship predicts fertility in the Eurasian Kestrel *Falco tinnunculus*. *Ardeola* 55: 153-160.

Mannetjes Torenvalk met een groot legsel copuleerden korter met hun vrouwtje dan andere Torenvalken. Bovendien copuleerden ze minder vaak. Het vermoeden bestaat dat vrouwtjes met hoge-kwaliteit mannetjes minder uit zijn op buitenechtelijke copulaties, wat mannetjes op hun beurt minder beducht maakt voor overspel van hun partner (en dus de kans dat ze jongen moeten opvoeden die niet van henzelf zijn). (vergara@mncn.csic.es).

Watters T.E. 2009. Osprey catching Great Crested Grebe. *British Birds* 102: 405-406.

Een Visarend duikt het water in en komt met een spartelende en schreeuwende Fuut boven; laat deze vrijwel direct los. Een foutje, waarbij hij de Fuut voor een vis aanzag? (12 Corby Road, Weldon, Corby, Northamptonshire NN17 3HT).

Whitfield D.P., Douse A., Evans R.J., Grant J., Love J., McLeod D.R.A., Reid R. & Wilson J.D.F. 2009. Natal and breeding dispersal in a reintroduced population of White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla*. *Bird Study* 56: 177-186.

Mannetjes Zeearend in westelijk Schotland verplaatsten zich over kortere afstanden van de geboorteplaats dan vrouwtjes (betreft een geherintroduceerde populatie, waarvan de vogels en hun jongen met vleugelmerken waren uitgerust). Over een periode van 25 jaar bleken de vrouwtjes zich steeds verder van de geboorteplaats te vestigen; bij de mannetjes zat die trend er niet in. Mannetjes concurreren om lokale voedselbronnen, vrouwen kiezen uit de aanwezige mannen (en hebben dus een bredere keuze uit de beschikbare bronnen, en kunnen zich derhalve over grotere afstanden verplaatsen). Er zijn geen aanwijzingen dat de verplaatsingen worden beïnvloed door de populatiedichtheid; sterker, de draagkracht van het gebied is nog lang niet bereikt. Verplaatsingen van gevestigde paren waren veel kleiner; die hopten hooguit naar het naastgelegen territorium. (phil.whitfield@natural-research.org).

Whitfield D.P., Duffy K., McLeod D.R.A., Evans R.J., MacLennan M., Reid R., Sexton D., Wilson J.D. & Douse A. 2009. Juvenile dispersal of White-tailed Eagles in western Scotland. *J. Raptor Res.* 43: 110-120.

Gevleugelmerkte jonge Zeearenden verplaatsen zich 18-200 km van de geboorteplaats (afstand tot uiteindelijke broedplaats). In het eerste levensjaar zwierven de mannetjes verder uit dan de vrouwtjes, maar dat was omgekeerd in het tweede levensjaar. Naarmate het broedjaar dichterbij kwamen bleken de mannen zich dichterbij in de buurt van de geboorteplaats te vestigen dan de vrouwen. Er werd geen verschil gevonden tussen de geherintroduceerde vogels en de plaatselijk geboren jongen. Evenmin werd een verband gevonden tussen maximale afstand (tussen geboorte- en broedplaats) en uitvliegdatum, lichaamsgrootte of broedselgrootte. De omzwervingen zijn niet uitsluitend gericht op overleving, maar ook op verkenning van potentiële broedplaatsen. (phil.whitfield@natural-research.org).